

УДК 343.27

М. В. В'юник,
асистент кафедри кримінального
права № 1 Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО, СПЕЦІАЛЬНОГО ЗВАННЯ, РАНГУ, ЧИНУ АБО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО КЛАСУ

У статті розглядаються дискусійні питання щодо особливостей призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Автор досліджує підстави призначення вказаного покарання, особливості його призначення з деякими основними покараннями та розглядає можливість розширення призначення цього покарання за злочини будь-якої категорії тяжкості та незалежно від того чи було особу позбавлено відповідного звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу в адміністративному чи дисциплінарному порядку.

Ключові слова: спеціальні покарання, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, покарання для військовослужбовців, призначення покарання, додаткові покарання.

Постановка проблеми. Покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу має доволі довгу та насичену історію свого існування. Покарання із близьким колом правобмежень на території сучасної України існувало ще за Київської Русі та було широко застосовуваним на протязі століть. У наш час співвідносні заходи кримінально-правового реагування існують в більшості країн світу та вважаються ефективними засобами протидії так званим військовим і професійним злочинам. З початком проведення антитерористичної операція на сході України та набуттям чинності Законом України «Про запобігання корупції» кількісні показники застосування цього покарання мали б зрости, але цього не спостерігається. На наше переконання, однією з причин «не популярності» цього покарання є нечіткість законодавчих положень, що регулюють порядок його призначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позбавлення звання¹ як окремий вид покарання або в контексті додаткових покарань чи як окремий елемент системи покарань, в своїх працях досліджували: К. А. Бордюгова, М. Т. Валєєв, Р. Р. Галіакбаров, І. М. Гальперін, В. К. Дуюонов, А. Н. Зіміна, С. В. Ізосімов, Т. В. Непомнящая, А. Н. Павлухін, М. В. Романов, О. В. Старкова, В. В. Сівов, Ф. Р. Сундуоров, Н. В. Марченко, А. С. Міхлін, С. Ф. Мілюков, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, В. М. Хомич, А. Л. Цветінович, В. П. Шупленков та ін.

Не зважаючи на те, що у науковців це покарання періодично викликає дослідницький інтерес, актуальними залишаються низка питань стосовно його призначення та співвідношення із однойменними заходами дисциплінарного та адміністративного стягнення, дослідження яких і є **метою цієї статті**.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 54 КК, можливість призначення цього покарання пов'язується виключно із наявністю у підсудного відповідного військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та вчиненням ним тяжкого (ч. 4 ст. 12 КК) чи особливо тяжкого (ч. 5 ст. 12 КК) злочину.

Разом з тим, за наявності цих двох умов не обов'язково слідує призначення покарання у виді позбавлення звання, адже законодавець не зобов'язав суд, а лише надав йому таке право: «може бути позбавлена» зазначено в ст. 54 КК. У зв'язку із цим, питання, поставлене Н. В. Марченко²: «Що ж повинен взяти до уваги суд і чим він повинен керуватися, призначаючи або не призначаючи це покарання?», видається логічним і доречним.

Чинне законодавство відповіді на це питання не містить. У абзаці 3 п. 15 ППВС України «Про практику призначення судами кримінального покарання» лише зазначено, що це покарання може бути застосоване судом лише щодо

¹ *Примітка.* Тут і далі маємо на увазі покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, якщо контекст не вимагає іншого.

² Марченко Н. В. Про практику призначення додаткових видів покарань. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: тези II Міжнар. наук-практ. конф. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. С. 394.

особи, засудженої за тяжкий чи особливо тяжкий злочин, із наведенням у вирок відповідних мотивів. Однак, що має стати вирішальним при прийнятті такого рішення і якими мотивами повинен керуватися суд, не визначено.

Відсутність у кримінальному законі чітких критеріїв, що визначають, які саме дані про особу та вчинений нею злочин необхідно враховувати при призначенні цього виду покарання, по-перше, є однією з причин нечастого його застосування, по-друге, може слугувати підставою для зловживань з боку суддів та, по-третє, обумовила появу в науці кримінального права значної кількості різних теорій, пропозицій, суджень.

Пропонуємо об'єднати їх в три групи. Перша група – судження науковців ґрунтуються на тому, що вирішальне значення при прийнятті судом рішення про призначення або непризначення винному досліджуваного виду покарання мають характер і конкретні обставини вчиненого злочину, а також особа підсудного. Це практично відповідає загальним засадам призначення кримінального покарання. Схожі судження у своїх роботах висловлювали: С. В. Ізосимов, А. С. Колосов, С. Л. Краснорядцев, С. Ф. Мілюков, А. С. Міхліна, Т. В. Непомняща, В. В. Сівов, О. В. Старков та ін.

Друга група – це судження, які висловлювали К. А. Бордюгова, М. Т. Валєєв, І. В. Єрьоменко, М. В. Романов, Р. Г. Устименко, В. М. Хомич та інші, які акцентують увагу на необхідності встановлення факту використання винним свого звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу саме з метою вчинення злочину, полегшення його вчинення, або за умови, що їх наявність обумовила можливість вчинення злочину.

Традиційно є й науковці, які підтримуються протилежної точки зору – позбавлення звання може призначатися судом незалежно від того, чи пов'язано скоєний злочин з використанням засудженим свого звання³.

³ Марченко Н. В. Про практику призначення додаткових видів покарань. С. 394; Хавронюк М. І. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2(5). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/32_Позбавлення.pdf. (дата звернення: 11.08.2018).

Третя група охоплює судження тих науковців, які для характеристики злочину і особи, яка його вчинила, та встановлення необхідності позбавлення її відповідного звання, використовують такі словосполучення – вчинений підсудним злочин: «паплюжить звання»⁴, «опорочує злочинця», «ганьбить присвоєне звання»⁵ «дискредитує носія звання»⁶, «підсудний не вартий звання»⁷, «очевидна несумісність між вчиненим злочином і званням»⁸, «діяння свідчить про глибоке моральне розкладання»⁹, «характер вчиненого злочину не дозволяє зберегти за особою звання»¹⁰.

Із нашої точки зору, найбільш вдалим є використання такого словесного звороту, який повно й точно описує і сам вчинений злочин і особу, яка його вчинила, а саме «дискредитація особи», не залежно від того чи був вчинений злочин з використанням звання чи ні. Адже представник правоохоронних органів може заподіяти тілесні ушкодження, вчинити умисне вбивство, здійснювати торгівлю зброєю чи наркотиками і без використання наявного у нього відповідного звання. Наприклад, сам факт вчинення особою, професійна діяльність якої ... обумовлює присвоєння їй відповідного звання спрямована на забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності,

⁴ Шупленков В. П. Лишение воинских и других званий, а также орденов, медалей и почетных званий. *Наказания, не связанные с лишением свободы* / под ред. И. М. Гальперина. Москва: Юрид. лит., 1972. С. 75–89.

⁵ Єрьоменко І. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Молодий вчений, Серія юридичні науки*. 2015. № 2 (17) лютий. С. 221–222.

⁶ Зими́на А. Н. Правовые проблемы законодательной регламентации срока отбывания наказания в виде лишения специального, воинского или почетного звания, классного чина и государственных наград. *Вестник Северокавказского государственного технического университета*. 2009. № 3. С. 81–85; Цепляева Г. И. Дополнительные наказания в современном российском уголовном законодательстве: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Санкт-Петербург, 2000. С. 124.

⁷ Пономаренко Ю. А. Виды наказаний по уголовному праву Украины. Харьков: ФИНН, 2009. С. 268; Сыдыкова Л. Ч. Теоретические проблемы системы и видов наказаний по уголовному праву Кыргызской Республики : дис. докт. юрид. наук : 12.00.08. Алматы, 2000. С. 185; Галиакбаров Р. Р. Система и виды наказаний. Лекция. Горький: ГВШ МВД СССР, 1986. С. 34; Дуюнов В. К., Цветинович А. Л. Дополнительные наказания: теория и практика. Фрунзе: Илим, 1986. С. 110; Молдабаев С. С. Воинские преступления: учеб. пособие. Алматы: Нур-пресс, 2007. С. 146.

⁸ Сунду́ров Ф. Р., Талан М. В. Наказание в уголовном праве: учеб. пособие. Москва: Статут, 2015. С. 108.

⁹ Шупленков В. П. Лишение воинских и других званий, а также орденов, медалей и почетных званий. С. 85.

¹⁰ Благов Е. В. Применение уголовного права (теория и практика). СПб.: Юрид. центр пресс, 2004. С. 367.

підтримання публічної безпеки і порядку¹¹, фактично будь-якого злочину – дискредитує як саму особу, яка вчинила злочин, так і орган, який вона представляє. «Дискредитувати» походить з французької мови – «*discréditer*», тобто «підривати довіру», схоже тлумачення містить і словник української мови¹² – «підривати довір'я до кого, чого-небудь, применшувати чийсь авторитет, значення»; слова синоніми – безславити, безчестити, бруднити, ганьбити, заплямовувати, знеславлювати.

На підставі вищевикладеного можна зробити узагальнюючий висновок, що підсудний має бути позбавлений військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу за умови, що характер і обставини вчиненого злочину свідчать про дискредитацію наявного в нього відповідного звання. У будь-якому випадку, рішення суду про застосування цього виду покарання має бути окремо мотивоване у вирокі з викладенням аргументів, які свідчать про необхідність позбавлення винного відповідного звання.

Що стосується другого з названих критеріїв – вчинення особою тяжкого чи особливо тяжкого злочину, то, на перший погляд, чітка та зрозуміла вимога закону не є вже такою безспірною.

На підставі аналізу чинного законодавства стає зрозумілим, що доволі часто аморальний вчинок особи, що її опорочує чи дискредитує як носія відповідного звання, підставою для позбавлення її відповідного звання в дисциплінарному чи адміністративному порядку.

Серед досліджуваних нами військових, спеціальних звань, рангів, чинів або кваліфікаційних класів є такі, яких можна позбавити особу виключно на підставі вироку суду, що набрав законної сили. До таких звань можна віднести: ранги державного службовця, ранги, присвоєні посадовій особі місцевого самоврядування, дипломатичні ранги, присвоєні дипломатичному працівни-

¹¹ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print1442926864685927>. (дата звернення: 17.08.2018).

¹² Словник української мови: в 11 томах. Том 2 / ред. кол. І. К. Білодід. Київ: Наук. думка, 1971. С. 284.

кові, спеціальні звання податкової та митної справи, спеціальні звання рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, спеціальні звання поліції, кваліфікаційні класи судових експертів.

Однак військовослужбовці можуть бути позбавлені військового звання (згідно з п. «г» ст. 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»), прокурори – класного чину (відповідно до п. 12 ст. 86 Закону України «Про прокуратуру») не лише шляхом застосування кримінального покарання, але при застосуванні дисциплінарного стягнення.

У свою чергу, позбавлення спеціального звання осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту (відповідно до п. 28. ст. 129 Кодексу цивільного захисту) може здійснюватись у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, в порядку накладення дисциплінарного стягнення та у зв'язку з притягненням до відповідальності за адміністративне корупційне правопорушення. Важко зрозуміти, на чому ґрунтується такий законодавчий дисонанс в можливості позбавлення відповідних звань осіб, які дискредитували себе як їх носії. Тому це питання потребує більш глибоко вивчення, однак, виходить за межі наукового інтересу в цьому дослідженні.

Отже, за чинним законодавством допускається можливість позбавлення звання не тільки в порядку застосування покарання за злочин, а й у разі дисциплінарного та адміністративного стягнення. На наш погляд, ці положення законодавства не є логічними по своїй суті, оскільки в них передбачені такі заходи стягнення, які за своїм правообмежувальним значенням відповідають покаранню. Разом з тим, відповідно до ч. 3 ст. 3 КК України, караність (тобто види і розмір покарань) за злочин встановлюється виключно КК України. На цій підставі вважаємо, що застосування позбавлення звання в дисциплінарному та адміністративному порядку є недопустимим, тому пропонуємо виключити таку можливість та залишити позбавлення звання виключно на підставі рішення суду. Таким чином, з точки зору «de lege lata», якщо особа, яка має відповідне звання, може бути позбавлена його не тільки у випадках

застосування кримінального покарання, але й за «дискредитаційні проступки» шляхом накладення дисциплінарних чи адміністративних стягнень, то навряд чи правильно обмежувати право суду застосовувати це покарання виключно за тяжкі та особливо тяжкі злочини. А отже, пропонуємо не обмежувати суд в застосуванні цього покарання ступенем тяжкості вчиненого злочину. Ця пропозиція, на наш погляд, є логічною і послідовною в силу того, що, якщо за чинним законодавством можливе застосування до особи заходів дисциплінарного чи адміністративного стягнення, то чому неможливе за злочини будь-якого ступеня тяжкості, в тому числі і невеликої. Таку пропозицію підтримують А. Н. Зіміна, В. П. Шупленков, А. Л. Цветінович, А. Н. Павлухін. Із позиції «*de lege ferenda*» розширення можливості позбавлення звання не залежно від ступеня тяжкості вчиненого злочину буде логічним продовженням виключення можливості позбавлення звання в дисциплінарному та адміністративному порядку. Необхідність розширення меж призначення цього виду покарання за рахунок його застосування і за злочини середньої тяжкості визначають: Т. В. Непомнящая, А. С. Міхлін, В. В. Сівов, при чому останній уточнює, що це покарання може бути призначено судом при засудженні за вчинення саме умисного злочину середньої тяжкості.

На користь нашої пропозиції свідчать і результати експертного опитування суддів. Так, на запитання щодо необхідності законодавчого закріплення призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу за злочини невеликої та середньої тяжкості 439 суддів (57,69 %) не відкидають такої можливості за умови, що вчинений злочин дискредитує відповідне військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, що має особа, яка вчинила злочин, 317 суддів (41,66 %) вважають, що таке закріплення є необґрунтованим; у зауваженнях 5 осіб (0,66 %) вказали, що така пропозиція доцільна в умовах війни чи надзвичайного стану, а також при вчиненні злочину особою, яка має

вищі офіцерські звання, і лише у разі, коли таке покарання дискредитує військове звання¹³.

На основі вище викладеного та аналізу норм чинного законодавства, що регулює питання, пов'язані з присвоєнням і позбавленням відповідних звань, можна зробити висновок, що головним критерієм при вирішенні питання про позбавлення звань є не кримінально-правове визначення ступеня тяжкості вчиненого злочину, а несумісність присвоєного звання з учинком особи, який дискредитує, опорочує, ганьбить і особу, і звання. Вважаємо, що саме цей критерій має бути покладений в основу застосування ст. 54 КК.

Надалі пропонуємо звернути увагу ще на декілька дискусійних питань, що існують в науці кримінального права. Одне з них стосується кола покарань, до яких може призначатися досліджуване покарання. Так, В. П. Щупленков¹⁴ зазначає, що позбавлення звання може бути призначене лише у разі, якщо основним покаранням є позбавлення волі.

Закон не містить обмежень щодо можливості призначення позбавлення звання з будь-яким основним покаранням. Звичайно, в санкціях статей, що встановлюють відповідальність за тяжкі чи особливо тяжкі злочини, передбачено покарання у виді позбавлення волі. Проте це не виключає можливості, наприклад, у порядку, визначеному ч. 1 ст. 69 КК, призначити позбавлення звання з іншим основним покаранням.

На думку Я. В. Лобова, С. Н. Шарапова, В. М. Степашина¹⁵ та С. С. Молдабаєва¹⁶, позбавлення військового звання може бути застосовано судом незалежно від того, яке покарання і на який строк (в якому розмірі)

¹³ В'юник М. Призначення спеціальних видів покарань: постановка проблеми. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1(39). С. 104.

¹⁴ Щупленков В. П. Лишение воинских и других званий, а также орденов, медалей и почетных званий. С. 75–89.

¹⁵ Степашин В. М. Назначение наказания в виде лишения специального, воинского или почетного звания, классного чина и государственных наград. *Вестник Омского университета*. Серия «Право». 2011. № 2 (27). С. 168; Степашин В. М. Специальные правила назначения наказания и мер уголовно-правового характера: монография. Москва: Юрлитинформ, 2012. С. 307–308.

¹⁶ Молдабаев С. С. Воинские преступления: учеб. пособие. Алматы: Нур-пресс, 2007. С. 146.

призначено як основне, оскільки пріоритет при вирішенні цього питання визнається саме за категорією вчиненого злочину.

Однак, більш прийнятною вважаємо позицію Ю. А. Пономаренка та інших науковців, які ставлять під сумнів можливість призначення позбавлення звання з основним покаранням у виді службових обмежень для військово-службовців; службові обмеження призначаються особі, яка має звання не нижче старшого солдата (старшого матроса), ці покарання поєднувати не можна, оскільки вони заперечуватимуть одне одного: відбувати службові обмеження особа повинна на тій же посаді і в тому ж званні, в яких вона перебувала до моменту засудження. Проте не виключено призначення позбавлення звання як додаткового покарання до тримання в дисциплінарному батальйоні, якщо до нього засуджується військовослужбовець строкової служби в званні, не нижче старшого солдата (старшого матроса). У такому випадку ця особа відбуватиме основне покарання у званні солдата (матроса)¹⁷.

Крім того, треба пам'ятати про дискусію щодо можливості призначення додаткових покарань до основного, яке розміщено нижче в системі покарань, закріплених у ст. 51 КК. Таким основним покаранням є штраф, який, відповідно до ст. 12 КК, може бути передбачено в санкціях статей будь-якої категорії тяжкості. А отже питання про можливість поєднання штрафу як основного покарання і додаткового у виді позбавлення звання залишається відкритим. На нашу думку, таке поєднання є можливим, але не раціональним та не обґрунтованим.

Існує пропозиція щодо обмеження застосування позбавлення звання за необережні злочини¹⁸. З нашої точки зору, форма вини вчиненого злочину не повинна впливати на вибір виду покарання. Крім переваг, поєднаних з прис-

¹⁷ Пономаренко Ю. А. Виды наказаний по уголовному праву Украины. Харьков: ФИНН, 2009. С. 268–269; Пономаренко Ю. А. Некоторые вопросы лишения звания как вида наказания по уголовному праву Украины. *LEGEA SI VIATA*. Aprilie 2015. С. 77–80.

¹⁸ Сивов В. В. Специальные виды уголовных наказаний, применяемых к военнослужащим: уголовно-правовой и уголовно-исполнительный аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2012. С. 22; Цепляева Г. И. Дополнительные наказания в современном российском уголовном законодательстве: дис. канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2000. С. 138.

воєнням відповідного звання, на осіб покладаються додаткові обов'язки і підвищені вимоги щодо виконання функцій, обумовлених званням і відповідно посадою. Показники статистики необережних службових злочинів є доволі високими, тому вважаємо, що зазначена пропозиція, хоча і має право на існування, однак в сучасних умовах становлення нового розуміння «управлінця» є не зовсім доречною.

М. І. Хавронюк акцентує увагу на тому, що однією з умов призначення цього покарання є наявність у винного відповідного військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу *як під час вчинення злочину, так й постановлення вироку*¹⁹. Однак, на практиці дуже часто трапляються випадки, коли особа до моменту постановлення вироку позбавлена відповідного звання в адміністративному чи дисциплінарному порядку, що є можливим, як було встановлено вище. Виникає логічне похідне запитання: чи можна позбавити особу звання, якщо її було позбавлено відповідного звання в адміністративному чи дисциплінарному порядку? З точки зору роз'яснень, що містяться в п. 18 ППВС України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7, позбавлення права керувати транспортними засобами може бути призначене судом як додаткове покарання незалежно від того, що особа вже позбавлена такого права в порядку адміністративного стягнення. Таким чином, можна дійти висновку, що і особу, яка позбавлена відповідного звання в адміністративному порядку, можна позбавити його і в кримінальному порядку – настають різні правові наслідки.

У практиці можливі випадки, коли може бути засуджено особу, яка має одночасно військове чи спеціальне звання або ранг, чин, кваліфікаційний клас. А отже, чи може бути ця особа відразу позбавлена декількох чи всіх звань? Оскільки закон не містить будь-яких обмежень на цей рахунок, суд вправі в кожному конкретному випадку вирішувати питання в залежності від

¹⁹ Хавронюк М. І. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015 № 2(5). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/32_Позбавлення.pdf. (дата звернення: 11.08.18).

характеру і ступеня суспільної небезпеки скоєного злочину, особи винного та обставин справи, які пом'якшують і обтяжують відповідальність, а отже, належним чином аргументувавши свою позицію, позбавити особу декількох звань. Особливо, якщо це стосується вчинення особою декількох злочинів з використанням різних звань. До такого ж висновку у своїх роботах прийшов і І. М. Гальперін²⁰.

Варто відмітити, що при призначенні цього виду покарання за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) або вироків (ст. 71 КК) воно не може бути поглинене іншими видами додаткових покарань, а також складено з ними і завжди виконується самостійно (ч. 4 ст. 72 КК).

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити такі висновки.

По-перше, вважаємо, що підсудний повинен бути позбавлений військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу за умови, що характер і обставини вчиненого злочину свідчать про дискредитацію наявного в нього відповідного звання, не залежно від того чи був вчинений злочин із використанням звання чи ні.

По-друге, встановлено, що позбавлення військового звання та чину може здійснюватися шляхом застосування дисциплінарного стягнення, а, наприклад, позбавлення спеціального звання осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту – в порядку адміністративного стягнення. На цій підставі вважаємо, що застосування в дисциплінарному та адміністративному порядку позбавлення звання є неприпустимим, тому пропонуємо передбачити вказівку на можливість позбавлення звання виключно на підставі рішення суду.

По-третє, якщо особа, яка має відповідне звання, може бути позбавлена його не тільки у випадках застосування кримінального покарання, а й за «дискредитаційні проступки» шляхом накладення дисциплінарних чи адміністративних стягнень, то сумнівно обмежувати право суду застосовувати це покарання виключно за тяжкі та особливо тяжкі злочини. Отже, пропонуємо

²⁰ Гальперин И. М., Мельникова Ю. Б. Дополнительные наказания. Москва: Юрид. лит., 1981. С. 68.

не обмежувати суд у застосуванні цього покарання ступенем тяжкості вчиненого злочину.

По-четверте, поєднання позбавлення звання з основними покараннями у виді штрафу та службовими обмеженнями для військовослужбовців слід визнати недоцільним.

Список використаних джерел

1. Благоев Е. В. Применение уголовного права (теория и практика). СПб.: Юрид. центр пресс, 2004. 505 с.
2. В'юник М. Призначення спеціальних видів покарань: постановка проблеми. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1(39). С. 99–107.
3. Галиакбаров Р. Р. Система и виды наказаний. Лекция. Горький: ГВШ МВД СССР, 1986. 40 с.
4. Дуюнов В. К., Цветинович А. Л. Дополнительные наказания: теория и практика. Фрунзе: Илим, 1986. 239 с.
5. Єрмоєнко І. В. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Молодий вчений, Серія юридичні науки*. 2015. № 2 (17). Лютий. С. 220–223.
6. Зимина А. Н. Правовые проблемы законодательной регламентации срока отбывания наказания в виде лишения специального, воинского или почетного звания, классного чина и государственных наград. *Вестник Северо-кавказского государственного технического университета*. 2009. № 3. С. 81–85.
7. Марченко Н. В. Про практику призначення додаткових видів покарань. *Від громадянського суспільства – до правової держави: тези II Міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. С. 390–394.
8. Молдабаев С. С. Воинские преступления: учеб. пособие. Алматы: Нур-пресс, 2007. 152 с.
9. Пономаренко Ю. А. Виды наказаний по уголовному праву Украины. Харьков: ФИНН, 2009. 344 с.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print1442926864685927> (дата звернення: 17.08.2018).
11. Сивов В. В. Специальные виды уголовных наказаний, применяемых к военнослужащим: уголовно-правовой и уголовно-исполнительный аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2012. 235 с.
12. Словник української мови: в 11 томах. Том 2 / ред. кол. І. К. Білодід. Київ: Наук. думка, 1971. 550 с.

13. Степашин В. М. Назначение наказания в виде лишения специального, воинского или почетного звания, классного чина и государственных наград. *Вестник Омского университета*. Серия «Право». 2011. № 2 (27). С. 168–172.

14. Сундуоров Ф. Р., Талан М. В. Наказание в уголовном праве: учеб. пособие. Москва: Статут, 2015. 256 с.

15. Сыдыкова Л. Ч. Теоретические проблемы системы и видов наказаний по уголовному праву Кыргызской Республики: дис. докт. юрид. наук: 12.00.08. Алматы, 2000. 281 с.

16. Хавронюк М. І. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015 № 2(5). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/32_Позбавлення.pdf (дата звернення: 11.08.2018).

17. Цепляева Г. И. Дополнительные наказания в современном российском уголовном законодательстве: дис. канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2000. 198 с.

18. Шупленков В. П. Лишение воинских и других званий, а также орденов, медалей и почетных званий. *Наказания, не связанные с лишением свободы* / под ред. И. М. Гальперина. Москва: Юрид. лит., 1972. С. 75–89.

В'юник М. В. Назначение наказания в виде лишения воинского, специального звания, ранга, чина или квалификационного класса

В статье рассматриваются дискуссионные вопросы об особенностях назначения наказания в виде лишения специального, воинского звания ранга чина или квалификационного класса. Автор исследует основания назначения указанного наказания, особенности его назначения с некоторыми основными наказаниями и рассматривает возможность расширения назначения этого наказания за преступления любой категории тяжести и независимо от того было ли лицо лишено соответствующего звания ранга чина или квалификационного класса в административном или дисциплинарном порядке.

Ключевые слова: специальные наказания, лишение специального, воинского звания ранга чина или квалификационного класса, наказание для военнослужащих, назначения наказания, дополнительные наказания.

Vyynyk M. Awarding punishment in the form of deprivation of a military, special rank, grade, degree or qualification class

The article deals with the discussion questions of the peculiarities of sentencing in the form of deprivation of a special, military rank, grade, degree or qualification class. The author researches the reasons of imposition of mentioned punishment, specialities of its imposition with some basic punishments and considers the possibility of extending of imposition of mentioned punishment for the crime of any severity regardless of whether the person was deprived of appropriate rank, grade, degree or qualification class in administrative or disciplinary order.

Key words: special penalties, deprivation of a special, military rank, grade, degree or qualification class, punishment for servicemen, awarding punishment, additional punishment.